

Olli-Pekka Harjuniemi

Työkokeilun vaikutus sisäiseen elämönhallintaan sekä yhteisöllisyyden kokemuksiin

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi AMK

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö

8.8.2017

Tekijä(t) Otsikko Sivumäärä Aika	Olli-Pekka Harjuniemi Työkokeilun vaikutus sisäiseen elämänhallintaan sekä yhteisöllisyyden kokemuksiin 22 sivua + 1 liite 8.8.2017
Tutkinto	Sosionomi (amk)
Koulutusohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Sosiaaliala
Ohjaaja(t)	Lehtori Ulla Saukkonen Lehtori Kirsi Lautala
<p>Työni tavoitteena oli selvittää työkokeilun koettuja merkityksiä sisäiseen elämänhallintaan sekä yhteisöllisyyden kokemuksiin. Työelämän yhteistyökumppanina toimi Helsingin työttömät Ry. Yhdistys on puoluepoliittisesti sitoutumaton ja toimii työttömien hyväksi. Haastatteluun osallistuvat ovat suorittaneet tai suorittavat työkokeilua Helsingin työttömät ry:ssä.</p> <p>Työni teoreettisina viitekehyksinä toimivat käsitteet sisäinen elämänhallinta ja yhteisöllisyys. Sisäisellä elämänhallinnalla tarkoitetaan muun muassa kykyä sietää elämän haasteita. Yhteisöllisyyden osalta kartoitan yhteisöllisyyden kokemuksia sekä halua toimia työkokeilujen luomissa yhteisöissä. Teoreettiset lähtökohdat sekä niiden määritelmät muodostavat tutkimushaastattelujen teemat.</p> <p>Tekstissä myös käsitellään työttömyyden sekä töissä olemisen vaikutuksista yksilötasolla. Työttömyyden vaikutukset yltyvät paljon pelkkää toimeentuloa pidemmälle. Näiden vaikutusten tiedostaminen on tärkeää, sillä ne liittyvät osittain myös teoreettisiin viitekehyksiini.</p> <p>Tutkimus suoritettiin laadullisin menetelmin. Suoritin haastattelut avoimina teemahaastatteluina. Haastateltavia oli neljä kappaletta. Haastattelin jokaista yksitellen. Haastattelut nauhoitettiin ja tämän jälkeen litteroitiin tekstimuotoon.</p> <p>Tulosten analysoinnista kävi ilmi, että työkokeilulla on merkitystä sisäisen elämänhallinnan sekä yhteisöllisyyden kokemuksiin. Nämä merkitykset ilmenevät eri vahvuisina ja tasoisina henkilöstä riippuen. Kaikki haastateltavat osasivat nimetä kokemuksia liittyen yhteisöllisyyteen, joita työkokeilun aikana oli koettu. Sisäiseen elämänhallintaan liittyvät tulokset eivät taas olleet niin selviä. Puolet haastatelluista kertoi, että työkokeilun merkitystä sisäiseen elämänhallintaan on vaikea arvioida. Puolet taas kertoi, että työkokeilulla voi olla hyvä vaikutus sisäisen elämänhallinnan taitoihin.</p>	
Avainsanat	sisäinen elämänhallinta, yhteisöllisyys, työttömyys,

Author(s) Title Number of Pages Date	Olli-Pekka Harjuniemi The Effects of Try-Out at Work on Coping Skills and Experiences of Social Relations 22 pages + 1 appendice 8 August 2017
Degree	Bachelor Of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructor(s)	Ulla Saukkonen, Lecturer Kirsi Lautala, Lecturer
<p>The purpose of this Bachelor's Thesis was to determine if work try-out periods have any effect on the coping skills or experiences of social relations for the people who take part in work try-outs. The thesis was conducted in co-operation with Helsinki Association for The Unemployed Registered association. Helsinki Association for the unemployed is a non-partisan, non-profit organization that works for the good of unemployed people. The people interviewed for the thesis have taken part or are participating in work try-out at Helsinki Association for the Unemployed.</p> <p>The theoretical framework of the thesis is based around the concepts of coping and social relations. Coping consists of the ability to endure life's challenges, among other things. Regarding social relations I aim to determine if the work try-out periods have provided the interviewees with the experiences of social relations and if the community within the work try-out has been pleasant to work in. The theoretical framework and their definitions form the themes of the interviews.</p> <p>I will also discuss the effects of unemployment and being employed. The effects of unemployment reach far beyond the income level. Realizing these effects is important because they are linked to the parts of the theoretical framework of the thesis.</p> <p>The data for the thesis were gathered with qualitative research methods. The interviews were conducted using theme interviews. There was a total of four interviewees. Each person was interviewed individually. The interviews were recorded and then transcribed into text.</p> <p>The results indicated that work try-out periods have an effect on coping skills and experiences regarding social relations. These effects vary from person to person. All of the interviewees could name practical experiences regarding social relations, which they had experienced during their work try-out periods. The results regarding coping were not considered conclusive. Half of the interviewees agreed that the effects of work try-out periods on coping skills were hard to evaluate. The other half felt that work try-out periods can have a positive effect on one's coping skills.</p>	
Keywords	Coping, social relations, unemployment

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Helsingin työttömät ry - toiminta, hankkeet ja työkokeilu	2
2.1	Hankkeet	2
2.2	Työkokeilu	3
3	Sisäinen elämäntalouden ja yhteisöllisyys	3
3.1	Elämäntalouden	4
3.1.1	Sisäinen elämäntalouden	4
3.2	Yhteisöt sekä yhteisöllisyys	6
3.2.1	Yhteisöllisyys	6
4	Työttömyys	8
4.1	Työttömyys ja toimeentulo	9
4.2	Työttömyys, hyvinvointi sekä sisäinen elämäntalouden ja yhteisöllisyys	9
5	Haastattelut sekä tulosten analysointi	12
5.1	Päätymisen laadulliseen tutkimukseen	12
5.2	Haastateltavat sekä haastattelun toteutus	13
5.3	Tulosten analysointi	13
6	Tulokset	14
6.1	Sisäinen elämäntalouden	15
6.2	Yhteisöllisyys	16
7	Johtopäätökset	18
7.1	Johtopäätökset yhteisöllisyyden teemoista	18
7.2	Johtopäätökset sisäisen elämäntalouden teemoista	19
8	Pohdinta	20
	Lähteet	23

Liitteet

Liite 1. Haastatteluun suostumus

1 Johdanto

Opinnäytetyöni yhteistyökumppanina toimii Helsingin työttömät ry. Opinnäytetyöni tarkoitus on selvittää mitä merkityksiä työkokeilu antaa niille ihmisille jotka siihen osallistuvat. Tutkin työkokeilun vaikutusta sisäiseen elämänhallinnan kokemukseen sekä yhteisöllisyyden kokemukseen. Nämä edellä mainitut käsitteet toimivat myös työni teoreettisena viitekehyksenä. Avaan käsitteitä niille omistetuissa kappaleissa tarkemmin. Lähestyn teoreettisia käsitteitä muutamista erilaisista näkökulmista laajan ja monipuolisen käsityksen takaamiseksi. Eri määritelmien avulla muodostan tutkimuksessa käytettävän teemahaastattelun teemat.

Tiedonkeruun kohteena ovat Hety ry:n kautta työkokeilussa olevat henkilöt. Tiedonkeruu toteutetaan laadullisen tutkimuksen menetelmillä, avoimen teemahaastattelun keinoin. Helsingin työttömät Ry valikoitui opinnäytetyöni kumppaniksi aikaisemman oppimistehtävän kautta. Tämän oppimistehtävän tiimoilta olin suunnittelemassa ja toteuttamassa ryhmätoimintaa Hety ry:n väen kanssa. Yhdistyksessä oltiin kiinnostuneita opinnäytetyöstä, sillä se avaa työkokeilun koettuja merkityksiä.

Käsittelen opinnäytetyössä myös työttömyyden sekä työssäkäynnin vaikutuksia hyvinvointiin, sillä työttömyydestä keskusteltaessa sen monet eri vaikutukset on syytä tiedostaa. Työttömyyteen perehtyminen helpottaa myös tutkimushaastattelun teemojen muodostamista. On nimittäin syytä tiedostaa työttömyyden haitat, kun keskustellaan työnteon positiivista vaikutuksista. Helsingin työttömät ry on oivallinen yhteistyökumppani, sillä järjestöjen ja yhdistysten toiminta on tärkeässä roolissa työttömien kanssa työskennellessä.

2 Helsingin työttömät ry - toiminta, hankkeet ja työkokeilu

Helsingin työttömät ry on vuonna 1993 perustettu puoluepoliittisesti sitoutumaton järjestö, jonka tavoitteena on auttaa työttömiä. Auttamiskeinoina ovat muun muassa atk-kurssit, erilaiset hankkeet, opintopiirit- ja ryhmät sekä mahdollisuudet päästä takaisin työelämään työkokeilujen kautta. Opintopiirejä järjestetään esimerkiksi käden- sekä kielitaitojen kehittämisen osalta. Lisäksi yhdistys tarjoaa ilmaista lainopillista neuvontaa sekä mahdollisuuden edulliseen lounaaseen (Helsingin työttömät Ry n.d).

Hety ry:n puheenjohtaja Maija Makkonen sekä toiminnanjohtaja Anna-Maria Kantola kertovat, että yhdistyksen rooli on täydentää niitä palveluita mitä julkinen sektori tarjoaa. Palvelu on luonteeltaan yksilöllistä sekä kokonaisvaltaista, verrattuna esimerkiksi julkisen sektorin työttömille tarjottuihin palveluihin. Makkonen ja Kantola väittävät, että yhdistys tarjoaa monille sisältöä sekä järjestystä elämään (Kantola, Makkonen 2016).

2.1 Hankkeet

Yhdistyksen järjestämistä hankkeista mainittakoon esimerkkinä Potkua kelkkaan! -hanke 2017 jonka tarkoituksena on auttaa pitkäaikaistyöttömiä. Hankkeen keskiössä ovat korkeakoulutetut, nuoret, osatyökykyiset sekä maahanmuuttajataustaiset. Tämän kaltaisilla hankkeilla yhdistys pyrkii parantamaan työttömien mahdollisuuksia työelämävalmiuksia. Hankkeen toimintakeinoina toimivat työkokeilut, erilaiset luennot, kielikurssit, liikunta- ja kulttuuriretket, työnhakuvalmennus, atk-taitojen hiominen ja niin edelleen (Helsingin työttömät ry n.d).

Potkua kelkkaan! -hanke on Uudenmaan TE-toimiston tukema avustushanke. Avustettavien hankkeiden tarkoituksena on edistää työttömien työnhakijoiden työllistymistä sekä ylläpitää työelämävalmiuksia (Työ- ja elinkeino ministeriö 2016). Työllisyyspoliittista avustusta voivat hakea yhdistykset, säätiöt, kunnat tai kuntayhtymät.

Työllisyyspoliittiset avustushankkeet voivat sisältää esimerkiksi ”työmahdollisuuksien järjestämistä työttömille työnhakijoille, työllistymisen edistämisen tukitoimia (esimerkiksi pienimuotoinen koulutus, työnetsintä, työhönvalmennuksen tyyppinen toiminta) sekä em. sisältöihin liittyvää toimintamallien ja palvelujen kehittämistä” (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013)

2.2 Työkokeilu

Työ- ja elinkeinoministeriö (2013) listaa seuraavat tilanteet työkokeilun lähtökohdiksi:

- Henkilöltä puuttuu ammatillinen koulutus tai hän suunnittelee alan tai ammatin vaihtoa.
- Tavoitteena on silloin selvittää, kiinnostaako ala tai ammatti tai onko jokin tietty ala tai ammatti mahdollinen.
- Henkilö pohtii, olisiko yrittäjyys sopiva uravaihtoehto
- Henkilö on ollut poissa työmarkkinoilta esimerkiksi työttömyyden tai lastenhoidon takia, ja työkokeilulla selvitetään, onko hänen osaamisensa ajan tasalla ja minkälaista tukea hän tarvitsee päästäkseen takaisin työhön.
- Henkilö on ollut aiemmin toisen maan työmarkkinoilla, ja työkokeilulla selvitetään hänen edellytyksiään työllistyä Suomessa ja millaisia palveluja hän siihen tarvitsee.

Työkokeilun tarkoituksena on siis antaa henkilölle mahdollisuus selvittää omia urasekä ammattivaihtoehtojaan. Tämän lisäksi työkokeilu antaa mahdollisuuden palata työmarkkinoille. Työkokeilun toteutus ja luonne vaihtelevat kokeilun järjestäjän mukaan. Työkokeilun järjestäjä voi olla Helsingin työttömät ry:n kaltainen toimija, yksityinen elinkeinoharjoittaja, yritys tai vaikkapa säätiö. Työkokeilun kesto voi myös vaihdella. Tähän vaikuttavat asiakkaan tilanne ja kokeilun tavoitteet. Pisimillään työkokeilu voi kestää 12 kuukautta, mutta samalla työnantajalla enintään kuusi kuukautta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2013).

3 Sisäinen elämänhallinta ja yhteisöllisyys

Teoreettinen viitekehys rakentuu sisäisen elämänhallinnan sekä yhteisöllisyyden käsitteiden ympärille. Määrittelen sisäisen elämänhallinnan sekä yhteisöllisyyden muutamien erilaisten tulkintojen avulla. Näiden määritelmien avulla muodostan tutkimushaastatteluni teemat. Olen rajannut elämänhallinnan tutkimisen sisäisen elämänhallintaan, sillä elämänhallinta kokonaisuutena on hyvin laaja ja moniin suuntiin haarautuva käsite.

Olen valinnut nämä teoreettiset lähtökohdat, koska kummatkin termit liittyvät oleellisesti työttömyyteen sekä töissä olemiseen. Käsittelen työttömyyttä sekä sen yhteyttä sisäiseen elämänhallintaan ja yhteisöllisyyteen kappaleessa 4.

3.1 Elämänhallinta

Elämänhallinta käsitteenä on ajatuksia herättävä ja vaikeasti määriteltävä. Tarkoittaanko sillä kykyä hallita kaikkea omassa elämässään tapahtuvaa? Elämä on kuitenkin täynnä sattumia, joten ajatus täydestä elämänhallinnasta tuntuu oudolta. Vai onko kyse kyvystä järjestää asiansa siten, että arki sujuu toivotulla tavalla? Kenties kyse onkin kyvystä suhtautua vastoinkäymisiin parhaalla mahdollisella tavalla. Mitä elämänhallinnalla loppujen lopuksi tarkoitetaan?

Lähestyn elämänhallintaa J.P. Roosin (1987) sekä Dinoffin ja Snyderin (1999) määritelmien kautta. Nämä kaksi lähestymistapaa ovat samankaltaisia ja täydentävä toisiinsa, erityisesti Roosin sisäisen elämänhallinnan kohdalla.

J.P. Roos (1987: 65) on jakanut elämänhallinnan käsitettä ulkoiseen ja sisäiseen elämänhallintaan. Ulkoisella elämänhallinnalla Roos tarkoittaa ihmisen kykyä ohjata oman elämänsä kulkua siten, että siihen eivät ole vaikuttaneet useat ulkopuoliset tekijät. Ulkoiseen elämänhallintaan vaikuttavat mm. sukupuoli, koulutus, ammatti ja taloudellinen toimeentulo. Tämän määritelmän mukaan esim. aineellisen vaurauden tavoittelu on elämän hallinnan tavoittelua, sillä tällä haetaan elämään turvaa ja hallintaa.

3.1.1 Sisäinen elämänhallinta

Kuten nimestä voi päätellä, on Roosin määritelmä sisäisestä elämänhallinnasta ulkoista monimutkaisempi. Se on taito, jota opitaan läpi elämän. Lyhyesti siinä on kyse henkilön sopeutumiskyvystä, kun hän kohtaa vaikeita tilanteita. Tällä voidaan tarkoittaa myös dramaattisia ja suuria muutoksia elämässä. Roos kuitenkin muistuttaa, että kyseessä ei ole alistuminen esteille ja vaikeuksille. Sisäiseen elämänhallintaan kuuluu taito kohdata haasteet luovuttamatta, kyky löytää haasteista jotain positiivista sekä opettavaista. (Roos, J. P. 1987: 66).

Englanniksi elämänhallinnasta käytetään usein sanaa coping. Tarkan käännöksen mukaan sanalla tarkoitetaan kykyä pitää puoliaan, selviytyä jostakin sekä pysymistä asioiden tasalla (Hurme - Pesonen - Syväoja 1990: 247). Dinoff ja Snyder (1999: 5) määrittelevät coping-taidot kykyinä vähentää negatiivista painolastia, jota elämä haasteineen tuottaa. Tähän liittyvät pyrkimykset helpottaa välitöntä stressiä sekä pidempiaikaisia stressitekijöitä. Tällä tarkoitetaan niin psykologisia, fyysisiä kuin emotionaalisia stressitekijöitä. Dinoff ja Snyder (1999:5) mainitsevat myös elämänhallinnan olevan taito, jonka muotoutuminen alkaa lapsesta saakka.

Dinoff ja Snyder mainitsevat myös ongelmaperäisen elämänhallinnan sekä tunneperäisen elämänhallinnan. Ongelmaperäisellä elämänhallinnalla tarkoitetaan pyrkimyksiä vaikuttaa stressiä aiheuttavaan kohteeseen: uusien taitojen opettelu, esteiden kiertäminen tai poistaminen tai vaihtoehtoisten ratkaisumenetelmien kehittäminen. Tunneperäisellä elämänhallinnalla tarkoitetaan stressitilanteissa syntyvien tunnereaktioiden hallintaa. Tunneperäisen elämänhallinnan konkreettisia keinoja ovat muun muassa positiivinen ajattelu, oman tilanteen vertailu muihin tai sosiaalisen tuen hakeminen. (Dinoff, Snyder 1999: 10.) Coping-käsite siis muistuttaa hyvin paljon sisäistä elämänhallintaa.

Ihmisen joutuessa työttömäksi voivat sisäisen elämänhallinnan taidot nousta merkittävään rooliin. Työttömyyden tuomien haasteiden kohtaaminen riippuu niin saatavilla olevista tukitoimista kuin myös henkilön omista voimavaroista. Työttömyyden mahdollisia haittavaikutuksia ei tietenkään voi täysin yksilön vastuulle sysätä, mutta henkilökohtaisten voimavarojen merkitystä ei tule myöskään väheksyä.

Roosin sekä Dinoffin ja Snyderin elämänhallintamääritelmät muistuttavat monilta osin toisiaan. Esimerkiksi Dinoffin ja Snyderin tunneperäinen elämänhallinta erilaisine keinoineen muistuttaa hyvin paljo Roosin määrittelemän sisäisen elämänhallinnan taitoa. Dinoffin ja Snyderin määrittelemät ongelmaperäiset elämänhallintakeinot ovat myös hyvä muistaa vertauksia tehdessä. Uusien taitojen opettelu ja vaihtoehtoisten ratkaisujen kokeilu ovat taitoja, joita tulee kehittää läpi elämän. Samojen asioiden tekeminen uudestaan kerta toisensa jälkeen ei luonnollisesti tuota aina toivottuja tuloksia. Tämä sopii hyvin Roosin ideaan sisäisen elämänhallinnan opettelusta läpi elämän.

Yhdistämällä näitä toisiaan tukevia määritelmiä voidaan sisäisen elämänhallinnan ydin-
kohdiksi listata sopeutuminen tilanteisiin alistumatta, haasteiden kohtaaminen luovut-

tamatta, tunneperäisten- sekä ongelmaperäisten keinojen käyttö sekä kyvyt hallita elämän stressitekijöitä. Nämä seikat määrittelevät tutkimushaastattelujeni teemoja sisäisen elämänhallinnan osalta.

3.2 Yhteisöt sekä yhteisöllisyys

”Yhteenkuuluvuuden tunne on ihmisen olemassaolon ja toiminnan edellytyksiä. Yhteisö on yksilön tärkeä voimanhänke ja yhteisöllisyyden tunne yhteisön keskeinen koossapitävä voima” (Paasivaara-Nikkilä 2010: 21).

Yhteisö voi olla tärkeä tukielementti (Aro 2011: 49). Tämä on yksi niistä syistä miksi halusin lähestyä aiheitani yhteisöllisyyden kautta. Halusin selvittää, onko Hety ry:n järjestämä toiminta tuonut merkittävää yhteisöllisyyden kokemusta työkokeiluihin osallistuneille. Ihmiset kuitenkin luontaisesti kaipaavat yhteisöllisyyttä sekä mahdollisuuksia toimia muiden ihmisten kanssa (Paasivaara - Nikkilä 2010: 11). Työnteko tarjoaa tähän mahdollisuuden.

Tarkan tieteellisen määritelmän löytäminen yhteisölle sekä yhteisöllisyydelle on haastavaa, sillä jokainen käsittää nämä asiat omalla tavallaan (Saastamoinen 2009: 35, ks. myös Paasivaara - Nikkilä 2010: 11). Yhteisön käsite on muuttuva ja ajassa elävä, sillä yhä useammin yhteisöt perustuvat merkityksiin eivätkä paikkoihin (Hautamäki 2005: 8). Perinteisen ja suorasukaisen määritelmän mukaan yhteisö on ihmisryhmä joka jakaa yhteisen intressin ja jota ohjaavat yhteiset mielenkiinnon kohteet ja arvot (Eräsaari 2009: 69; ks. myös Laukkanen - Vaattovaara 2009: 205). Yhteisöä terminä voi, ja kannattaakin, lähestyä monesta eri näkökulmasta. Jokainen yhteisö on näet luonnollisesti omanlainen, vaikka yhteisiä tekijöitä olisikin.

3.2.1 Yhteisöllisyys

Paasivaara ja Nikkilä (2010: 9) kirjoittavat, että ”julkisessa keskustelussa yhteisöllisyyden puute nähdään syynä ihmisten pahoinvointiin.” Yhteisöllisyys onkin hyvin vahvasti tunneperäinen käsite. Yhteisöllisyyden kokemuksen voi väittää olevan tunneside, joka muotoutuu, kun ihminen kokee olevansa osa yhteisöä (Aro 2011: 38). Näin tulkittuna yhteisöllisyyden voisi väittää auttavan ihmisiä vaikeissa elämäntilanteissa. Onko yhteis-

söllisyydelle muuta määritelmää, kuin tämä edellä mainittu vaikeasti hahmoteltava tunneside?

Paasivaara ja Nikkilä (2010) avaavat termiä englanninkielisen käsitteen avulla:

”Yleisin tapa määritellä yhteisöllisyys englanniksi on ”sense of community”, kun taas yhteisön vakiintunut määritelmä on ”community”. Mitä ”sense” tässä yhteydessä merkitsee? Se suomennetaan sanakirjoissa sanoilla aisti, taju, tunto... Voidaan ainakin todeta, että yhteisöllisyys siis painottaa yhteisön ei-materiaalista puolta.” (Paasivaara - Nikkilä 2010: 11)

Yhteisöllisyyden eri määritelmät vaikuttavat usein päätyvän tähän samaan tunneperäiseen määritelmään. Paasivaara ja Nikkilä (2010) lähestyvät termiä kuitenkin vielä kahdesta erilaisesta tulokulmasta: makro- ja mikronäkökulmista. Makronäkökulmassa painotetaan väestöalueen määrittelemää yhteisöllisyyttä. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi kyliä, kaupunkeja tai maaseutuyhteisöjä. Yhteisöllisyys muodostuu ihmisten yhteisistä tarpeista sekä niiden yhteisestä hoitamisesta. Makronäkökulma muistuttaa perinteistä yhteisömääritelmää (Paasivaara - Nikkilä 2010: 11–13).

Mikronäkökulmalla taas tarkoitetaan yhteisöllisyyden tutkimista yksilön kautta, sillä yhteisö muodostuu näistä yksilöistä. Mikronäkökulman kautta kysytään, että kuinka valmis yksilö on auttamaan yhteisöä, kykeneekö yksilö toimimaan muiden yhteisön jäsenten kanssa, kuinka sitoutunut yksilö on yhteisön tarpeisiin ja niin edelleen (Paasivaara - Nikkilä 2010: 11–13). Kuten yhteisöt, myös yhteisöllisyys voi muodostua erilaisilla tavoilla.

Teemahaastattelussa käsittelen yhteisöllisyyttä yllä mainitun mikronäkökulman sekä koetun tunnesiteen kautta. Ovatko haastateltavat halukkaita toimimaan työkokeilujen kautta muodostuneissa yhteisöissä ja saavatko he niistä merkittäviä yhteisöllisyyden kokemuksia? Lähestyn aihealuetta näiden kahden näkökulman kautta, sillä ne tukevat toisiaan. Myönteiset tunnesiteet muotoutuvat positiivisten kokemusten kautta, mutta näitä tunnesiteitä ei välttämättä muodostu, jos yksilö ei toimi yhteisössä mielellään tai aidosti sitoutuneena.

Seuraavassa kappaleessa käsittelen työttömyyttä ilmiönä sekä sen tutkittuja vaikutuksia. Työttömyyden sekä työnteon merkitykset on hyvä tiedostaa, sillä ne nivoutuvat teoreettisiin viitekehyksiini sekä haastateltavaan kohderyhmää

4 Työttömyys

Tilastokeskus (n.d) määrittelee työttömyyden kolmella eri tavalla: vailla työtä oleva 15-74 -vuotias, vuoden aikana vähintään kuusi kuukautta työttömänä ollut henkilö tai henkilö joka ei ole palkkatyössä tai yrittäjänä mutta on ilmoittautunut työnhakijaksi ja on valmis ottamaan työn vastaan kahden viikon sisällä sellaisen löydettyään.

Vuoden 2016 heinäkuussa suomessa oli 214 00 työtöntä. Työttömyysaste oli tällöin 7,8 prosenttia, toukokuussa samana vuonna vastaava prosentti oli 10,8.(Tilastokeskus 2016). Nykyisten ennusteiden mukaan työllisyystilanteen tulevaisuus on hieman vaaloisampi(Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan sihteeristö 2016: 7; ks. myös Maczulskij 2016: 10). Tästä huolimatta työttömien määrä on jo pitkään ollut hälyttävä, eikä pieni nousu työllisyydessä poista tätä moniulotteista ongelmaa. Työttömyystilastoja tutkiessa on hyvä muistaa, että työttömyys kaikkine osa-alueineen on iso osa sosiaalialan työkenttää: monet työttömyyteen liittyvät ongelmat näkyvät sosiaalialan työssä. Näistä ongelmista kerron lisää kappaleissa 4.1 sekä 4.2

Nykyisen tilanteen vuoksi kaikki työttömien hyödyksi toimivat palvelut ja työmuodot ovat entistä tärkeämpi. Perustuslakiinkin on kirjattu, että ”Julkisen vallan on edistettävä työllisyyttä ja pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus työhön”(Perustuslaki 731/1999 18§). Aihealue on siis ajankohtainen ja tutkimisen arvoinen.

Työttömyys vaikuttaa ihmiseen monella tavalla. Työttömyys voi heikentää muitakin elämän osa-alueita kuin pelkkää taloudellista puolta. Tulojen lisäksi työttömyydellä voi olla vaikutus ihmisen elämänhallintaan, harrastuksiin, terveyteen, sosiaalisiin tarpeisiin ja niin edelleen. Arjen käsite myös muuttuu, kun opiskelu tai palkkatyö ei ole sitä rytmittämässä. Työttömyys on moniongelmainen ilmiö, joten useita osa-alueita on otettava huomioon.

Käsittelen seuraavaksi työttömyyden vaikutuksia elämän eri osa-alueisiin. Työttömyyden vaikutukset on syytä tiedostaa, sillä ne liittyvät työn teoreettisiin viitekehyksiin. Eriyisesti työn merkitys hyvinvoinnin, elämänhallinnan ja yhteisöllisyyden kannalta linkittyvät sisäiseen elämänhallintaan sekä yhteisöllisyyden kokemukseen.

4.1 Työttömyys ja toimeentulo

Työttömyyden yksi suurimmista seurauksista on sen vaikutus toimeentuloon. Vakituisen ja riittävän toimeentulon puute rajoittaa ihmisen elämää monella tapaa. Työttömän työnhakijan pääasialliset tulonlähteet ovat työttömyysturvalain mukaan työttömyyspäiväraha sekä työmarkkinatuki (Työttömyysturvalaki 1290/2002, §2).

Työttömyyspäivärahan sekä työmarkkinatuen saaminen edellyttää hakijalta seuraavien ehtojen täyttymistä:

- ”Työttömyyspäivärahaa saa 17 - 64-vuotias työtön, joka
- asuu Suomessa
 - ilmoittautuu työttömäksi työnhakijaksi työ- ja elinkeinotoimistoon hakee kokoaikatyötä
 - on työkykyinen ja työmarkkinoiden käytettävissä
 - täyttää työssäoloehdon (ollut työssä 26 viikkoa edellisen 28 kuukauden aikana).”

Sosiaali- ja terveysministeriö 2015.

Lisäksi työtön työnhakija voi saada ansiosidonnaista päivärahaa. Ansiosidonnaisen päivärahan saaminen edellyttää kuulumista työttömyyskassaan (Sosiaali- ja terveysministeriö 2015). Erilaisista etuuksista huolimatta työttömän tulotaso jää huomattavasti ansiotuloja pienemmäksi. Myrskylän (2010: 51) mukaan tämä johtuu kahdesta seikasta: työttömyyskorvauksiin määritellystä ylärajasta, jonka jälkeen palkan kohoaminen ei vaikuta tukeen. Tämän lisäksi pitkään työttömänä olleet menettävät ansiosidonnaisen työttömyyskorvauksensa.

Nämä tekijät yhdistettynä Suomen kohtalaisen korkeaan elinkustannustasoon (Tilastokeskus 2016) varmistavat sen, että työttömän käteen juurikaan ylimääräistä rahaa pitkällä tähtäimellä jää.

4.2 Työttömyys, hyvinvointi sekä sisäinen elämänhallinta ja yhteisöllisyys

Työttömät voivat keskimäärin huonommin, niin psyykkisesti kuin fyysisesti, kuin työssäkäyvät. Aiheesta on kahdenlaista näyttöä. On huomattu, että työn puute voi heikentää terveyttä. Toisaalta näyttöä löytyy myös niin sanotulle terveysvalikoitumiselle. Tällä

tarkoitetaan heikosta terveydestä johtuvaa työttömyyttä (Heponiemi - Wahlström - Elovainio - Sinervo - Aalto - Keskimäki 2008: 32, ks. myös Kauppinen - Saikku - Kokko 2010: 246). On tosin muistettava, että työttömyyden vaikutukset hyvinvointiin ja mielen-terveyteen ovat osin riippuvaisia yhteiskunnan tilanteesta sekä ajan hengestä (Huhta 2015: 12).

Tuloilla on suuri merkitys ruokakorin sisältöön, harrastuksiin, sosiaalisen elämän ylläpitoon ja niin edelleen (Heponiemi - Wahlström - Elovainio - Sinervo - Aalto - Keskimäki 2008: 26). Alhaisten tulojen vuoksi työttömän mahdollisuudet harrastaa ovat huomattavasti pienemmät. Luonnollisesti tämä näkyy myös mahdollisuuksissa osallistua eri-ikäisiin sosiaalisiin tapahtumiin. Tämä taas saattaa vaikuttaa ihmisen koettuun hyvinvointiin sekä yhteisöllisyyden tunteeseen. Hyvinvointiin voivat vaikuttaa myös oman asuinalueen sosioekonominen status sekä työttömien suuri määrä omalla asuinalueella. Eikä tule myöskään unohtaa yksilön henkilökohtaisia ominaisuuksia, jotka vaikuttavat hyvin paljon koettuun hyvinvointiin sekä elämänhallintaan (Heponiemi - Wahlström - Elovainio - Sinervo - Aalto - Keskimäki 2008: 29, ks. myös Huhta 2015: 13). Työttömyyden on myös huomattu vaikuttavan tapaan harrastaa liikuntaa. Maksullisen liikunnan sijaan suositaan ulkoliikuntaa sekä ilmaisia liikuntapalveluita. Rahan puute koetaan myös suurimpana esteenä liikunnan harrastamiselle. (Huhta 34, 39: 2015).

Siinä missä työttömyys vaikuttaa hyvinvointiin, myös työ itsessään sekä töissä olemisen vaikuttavat henkilöön. Työ antaa sekä luo monia merkityksiä, eikä tällä tarkoiteta vain taloudellista toimeentuloa. Joidenkin näkemysten mukaan työelämä on merkittävä tekijä yksilön hyvinvoinnin luomisessa (Leiviskä 2011:145, ks. myös Paasivaara 2009: 16). Työstä saatavaa hyötyä tai palkkiota ei aina mitata rahallisella arvolla (Demos Helsinki 2009: 10). Aaltonen, Ahonen ja Pajunen (2015: 78) toteavat, että ”Työ vaikuttaa omanarvontuntoomme ja käsityksemme sosiaalisesta asemastamme”. Muun muassa näiden syiden vuoksi työn antamia merkityksiä on syytä pohtia. Työllä voi siis olla merkittäviä vaikutuksia yhteisöllisyyden sekä elämänhallinnan kokemuksiin.

Harvassa työpaikassa työskennellään täysin yksin. On siis tärkeää tiedostaa työhön liittyvä sosiaalinen kanssakäyminen sekä yhteenkuuluvuuden tunne. Yhteisöllisyys työpaikalla antaa ihmiselle tunteen siitä, että hän on osa isompaa joukkoa, jolla on yhteinen tavoite. Tällä voi olla merkittävä vaikutus koettuun itsetuntoon sekä oman arvon kokemiseen (Leiviskä 2011: 96-97).

Arvostetuksi tuleminen onkin yksi ihmisen perustarpeista, oli hän työssäkäyvä tai ei. Arvostuksen tunne lisää onnistumisen mahdollisuuksia, näin kasvattaen itsearvostusta. Arvostamisen vaikutuksen voi siis nähdä eräänlaisen positiivisena noidankehänä. Työympäristö tarjoaa mahdollisuudet vuorovaikutukseen sekä kanssakäymiseen, jotka ovat tärkeitä elämän rakennuspalikoita. Työpaikalla luodut suhteet voivat olla hyvinkin merkittäviä (Paasivaara 2009: 14–15, 28, ks. myös Aaltonen - Ahonen - Pajunen 2015:78).

Työ on myös monelle tärkeä arjen rytmittäjä. Työ antaa arjelle raamit ja aikataulut. Näiden rytmien säilyttäminen voi olla työttömyysaikana haastavaa, sillä suuri osa yhteiskunnasta pyörii tämän arkirytmien ympärillä (Huhta 2015: 14). Työnteko on kaiken tämän lisäksi kenties paras mahdollinen tapa pysyä kiinni yhteiskunnan rakenteissa:

"Työ on parasta sosiaaliturvaa niin yksilölle kuin yhteiskunnalle. Uusien työttömyysjaksojen pitkittymistä on aktiivisesti ehkäistävä ja pitkäaikaistyöttämyyttä vähennettävä. Pitkäaikaistyöttömyys rapauttaa työkykyä ja altistaa syrjäytymiselle ja köyhyydelle. Jotta työstä syrjäytyminen ei syvene, on tuettava jokaisen osallistumista voimavarojensa mukaan" (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2014: 19)

Yllä olevan nojalla on perusteltua väittää, että työttömyyden sekä työnteon vaikutukset yksilön elämään ovat laaja-alaisia, sisäistä elämänhallintaa sekä yhteisöllisyyttä unohtamatta. Lisäksi näiden termien voi nähdä linkittyvän toisiinsa: yhteisöllisyys antaa ihmiselle voimavaroja jotka ovat merkityksellisiä elämänhallinnan kannalta.

Työttömyys rajaa yksilön mahdollisuuksia osallistua erilaisiin yhteisöihin sekä tapahtumiin, siinä missä työ voi antaa hyvinkin merkittäviä yhteisöllisyyden kokemuksia. Vailla työtä oleva voi muita helpommin menettää arjen rytmin hallinnan, kun taas työ toimii oivallisena arjen rytmittäjänä. Työttömyys voi vaikuttaa negatiivisesti oman arvontunteeseen. Tämä taas heikentää henkilön valmiutta kohdata elämän haasteita. Työttömyyttä ja sen vaikutuksia käsiteltäessä on kuitenkin muistettava, että kaikki työttömät eivät voi automaattisesti pahoin (Böckerman ja Ilmakunnas 2005: 74–90). Suurimmat riskit liittyvät pitkittyneeseen työttömyyteen ja siitä aiheutuviin haittoihin.

5 Haastattelut sekä tulosten analysointi

Tiedonkeruu suoritettiin avoimen teemahaastattelun keinoin. Haastattelu on hyvin yleinen tiedonkeruun muoto laadullisessa tutkimuksessa. Teemahaastattelu on luonteeltaan keskustelunomainen, mutta teemat ja aihealueet ovat etukäteen määriteltä. Teemahaastattelu rajaa aihealueen, jotta voitaisiin perehtyä juuri haluttuun teemaan ja siihen liittyviin kokemuksiin. Vastausten luonnetta ei kuitenkaan rajoiteta mitenkään. Avoimessa teemahaastattelussa on kuitenkin joitain sääntöjä: on haastattelijan tehtävä varmistaa, että kaikki teema-alueet käydään haastattelun aikana läpi (Eskola, Suoranta 2008: 85-86).

Teemahaastattelu on melko strukturoimaton haastattelumuoto, mutta sen voi joiltain osin luetella puolistrukturoiduksi haastattelumenetelmäksi. Tämä johtuu siitä, että teemahaastattelussa aihe on kaikille sama. Puolistrukturoidusta eroten haastattelun kysymykset eivät ole kuitenkaan kaikille samoja (Hirsjärvi, Hurme 2000: 48). Teemahaastattelu sopii tehtävääni, sillä haluan kerätä kokemuksia rajatusta, vaikkakin laajasta, aihealueesta. Teemahaastattelussa oleellista on myös tutkittavan äänen esille tuominen ja tätä kautta haastattelutilanteen perinteisen valtarakenteiden muuttaminen. Teemahaastattelussa korostetaan yksilöiden kokemuksia, elämyksiä sekä määritelmiä tilanteista. Tämä myös sopii opinnäytetyöni tavoitteisiin.

Haastattelua suorittaessa on muistettava haastateltava aktiivisena, tietoa tuottavana osapuolena. Lisäksi haastattelut ovat yleisesti hyviä keinoja erikoisten, vähän kartoitettujen sekä tuntemattomien aiheiden tutkimiseen. (Hirsjärvi, Hurme 2000:35, 48)

5.1 Päättyminen laadulliseen tutkimukseen

Opinnäytetyötä aloittaessani pohdin myös määrällisten tutkimuskeinojen käyttöä. Määrällinen tutkimus olisi vaatinut suuremman ja laajemman otannan (Heikkilä 2014: 15). Päädyin kuitenkin laadullisiin tutkimusmenetelmiin, koska halusin tuoda esille haastateltavien henkilökohtaisia näkökulmia sekä kokemuksia. Halusin kuulla haastateltavien ajatuksia sekä pyrkiä kommunikointiin heidän kanssaan. Tähän tavoitteeseen laadullinen tutkimus sopii paremmin

Tämän lisäksi haastattelu tiedonkeruumenetelmänä sopii paremmin teoreettisiin viitekehyksiini. Käsitteet elämänhallinta ja yhteisöllisyys voivat olla hyvin subjektiivisia kokemuksia, joten halusin lähestyä aiheita keskustelunomaisella otteella. Yhteyshenkilöni Helsingin työttömät ry:ssä suosittelivat myös laadullista tutkimusta. Määrällisen tutkimuksen avulla toteutettu opinnäytetyö olisi vaatinut täysin erilaisen lähestymistavan aiheeseen.

5.2 Haastateltavat sekä haastattelun toteutus

Haastateltavat osallistuvat tai ovat osallistuneet Hety ry:n järjestämään työkokeiluun. Haastateltavien valinnassa minua auttoivat HeTy Ry:n puheenjohtaja Maija Makkonen sekä toiminnanjohtaja Anna-Maria Kantola. Työkokeiluun osallistuvia on aikojen saatossa ollut niin monia, että minun ei olisi ollut kannattavaa seuloa jokaista potentiaalista haastateltavaa yksin läpi. Haastatteluun osallistuneet ovat olleet työkokeilussa eri pituisia ajanjaksoja. Haastateltavat valikoituivat siis harkinnanvaraisesti. Tämä on yleistä laadullisissa haastattelututkimuksissa (Heikkilä 2014: 15).

Haastattelut myös nauhoitetaan, jos haastateltavat tähän suostuvat. Nauhoittaminen on haastatteluissa yleinen ja hyvin hyödyllinen apukeino, joka helpottaa haastatteluhetken palaamista. Nauhoituksen ansiosta raportoinnin laatu paranee (Ruusuvuori, Tiittula 2005: 14–15). Nauhoittamisesta sovitaan hyvissä ajoin haastateltavan kanssa etukäteen. Tämä kuuluu haastattelujen hyvään käytäntöön (Eskola, Suoranta 89: 2008). Haastateltaville toimitettiin saatekirje, jossa kerroin opinnäytetyöstäni, haastattelun luonteesta sekä haastattelujen nauhoittamisesta. Haastateltavia oli loppujen lopuksi 4 kappaletta. Haastattelut suoritettiin saman päivän aikana Hety ry:n tiloissa. Haastattelujen pituus vaihteli 30–45 minuutin välillä. Kaikki haastateltavat suostuivat nauhoitukseen. Muutamat haastateltavista toivoivat, että heidän tunnistamiseen johtavat tiedot muokattaisiin, jos ne päätyisivät opinnäytetyöhön esimerkiksi sitaattien muodossa.

5.3 Tulosten analysointi

Nauhoitettu sisältö litteroitiin tekstimuotoon, jonka pohjalta tulosten analyysi tehtiin. Lähestyin litterointia niin sanotun peruslitteroinnin kautta. Peruslitteroinnilla tarkoitetaan sanatarkkaa litterointia, mutta täytesanat, toistot, katkenneet tavut ynnä muut aiheen

kannalta epäoleelliset puheet ja äänet jätetään pois (Tietoarkisto n.d.). Litterointi tämänkaltaisella kevyemmällä otteella osoittautui riittäväksi opinnäytetyötäni varten.

Litteroinnin jälkeen ryhdyin analysoimaan tekstimuodossa olevaa aineistoa. Analysoinnin tavoitteena on selventää aineistoa siten, että siitä voidaan vetää johtopäätöksiä. Analyysin tarkoituksena on selventää materiaalia hukkaamatta siitä oleellista tietoa. (Eskola - Suoranta 1999: 137). Analyysimenetelmäksi valitsin teemoittelun. Teemoittelussa kerätystä materiaalista nostetaan esille niitä teemoja ja seikkoja, jotka linkittyvät tutkimusongelmaan- tai kysymykseen. Tekstistä etsitään aiheeseen liittyvä oleellinen tieto. Teemoittelussa on oleellista, että tutkimusongelman teoreettinen viitekehys näkyy selvästi taustalla sekä on analyysia suorittavan mielessä jatkuvasti. Hyvin suoritettu teemoittelu antaa vastaukset esitettyihin tutkimuskysymyksiin. Teemoittelussa voi käyttää myös apukeinona suoria sitaatteja materiaalista (Eskola - Suoranta 1999: 174-180). Halusin myös hyödyntää tätä mahdollisuutta.

Teemoittelu oli sopiva myös sen vuoksi, että pääsin hyödyntämään haastattelurunkoa teemoittelua tehdessä. Haastattelurungon avulla pystyin keräämään litteroidusta materiaalista oleellisimman tiedon jokaisen haastatteluteeman kohdalle. Kävin litteroidut tekstit läpi yksitellen. Samalla keräten haastatteluteemoihin liittyvät vastaukset erilliselle vastauspaperille, joka muistutti haastattelussa käytettyä löyhää runkoa. Näin sain eroteltua tekstistä tutkimuskysymyksiin liittyvät vastaukset. Teemoittelun avulla sain poimittua tekstistä teoreettiseen viitekehykseen sekä haastattelun teemoihin liittyvät vastaukset.

6 Tulokset

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää työkokeilun koettuja vaikutuksia sisäiseen elämäntilanteeseen sekä yhteisöllisyyden kokemuksiin. Halusin selvittää, että onko työkokeilu antanut siihen osallistuneille muutakin sisältöä elämään kuin työn kautta opitut uudet taidot.

Käyn tulokset läpi teoreettisten viitekehysten sekä haastattelun teemojen mukaisesti. Hyödynnän suoria sitaatteja tulosten käsittelyssä. Eettisten ohjesääntöjen mukaan olen muokannut sitaatteja siten, että henkilöllisyyden tunnistaminen on mahdollisimman

vaikeaa (Eskola - Suoranta 1999: 57). Tämä olikin toive muutaman haastateltavan kohdalla.

6.1 Sisäinen elämäntilanne

Tavoitteenani oli selvittää onko työkokeilulla ollut vaikutusta koettuun sisäiseen elämäntilanteeseen. Pyrin tähän tavoitteeseen tiedustelemalla kokevatko työkokeiluun osallistuneet saaneensa sisäisen elämäntilanteen taitoja työkokeilun kautta. Näitä taitoja ovat uusiin tilanteisiin sopeutuminen, haasteiden kohtaaminen luovuttamatta, tunne- sekä ongelmaperäisten keinojen käyttö ongelmatilanteissa sekä kyky hallita elämän stressitekijöitä.

Lähestyin sisäisen elämäntilanteen teemoja keskustelemalla elämäntilanteesta ennen ja jälkeen työkokeilun, työkokeilusta koetuista hyödyistä ja haasteista, arjesta sekä elämäntilanteita. Kaikissa haastatteluissa kävi ilmi, että työkokeilu on tuonut haastateltavien elämään muitakin uusia asioita kuin työtehtävät- ja taidot. Kaikkien haastateltavien kohdalla nämä hyödyt ilmenivät eri tasoissa ja osittain vaikeasti mitattavina. Osittain tämä johtui haastateltavien vaihtelevista taustoista. Mainittakoon, että kaikki haastateltavat näkivät työkokeilun erittäin hyödyllisenä ja tärkeänä toimintana, mutta kokivat sen vaikutukset eri tavoin henkilökohtaisella tasolla.

Kaksi haastateltua totesivat, että heidän työurien vuoksi on vaikea arvioida kuinka paljon työkokeilussa saadut kokemukset ovat vaikuttaneet heidän elämiinsä pitkällä tähtäimellä. Samat haastateltavat kokivat, että oma luonne, harrastukset ynnä muu työn ulkopuolinen toiminta ovat vaikuttaneet eniten elämäntilanteeseen.

Kyseiset henkilöt silti kokivat työkokeilun hyödylliseksi. He mainitsivat muun muassa arjen rytmytyksen mitä työkokeilu tuo, työnsaantimahdollisuuksien parantumisen sekä uusien taitojen oppimisen.

"Joo, se on yksi motivaatio miksi mä oon hakeutunu. Se et on saanu, rahaa pik-kusen enemmän, merkkään se aina, mut ehkä se on enemmän se rytmytyks.."

Elämäntilanteesta sekä työkokeilun vaikeammin mitattavista hyödyistä keskusteltaessa kaksi haastateltavaa kertoivat kokevansa työkokeilun olleen henkilökohtaisella tasolla

la hyvinkin merkittävä vaihe lähihistoriassa. Eräs haastateltu kertoi, että työkokeilun kautta tehty työ on tuonut elämään lisäarvoa ja lisännyt oman arvon tunnetta. Sama henkilö totesi, että työkokeilu on antanut voimia kohdata tulevaisuuden haasteita pitkän työttömyyden jälkeen.

”...kun sä tapaat ihmisiä ja sitten sä saat jotain aikaiseks nii tunnet ittes paljon arvokkaammaks, kuin jos sä oot ihan irrallaan jossain.”

Yksi haastateltavista oli sitä mieltä, että työkokeilun kaltainen toiminta on oivallinen paikka kehittää elämänhallintaan liittyviä taitoja, jos nämä taidot ovat päässeet vuosien saatossa huonoon kuntoon. Hänen mukaansa tämä linkittyi myös yhteisöön, joka on ilmapiiriltään ymmärtäväinen erilaisia työntekijöitä kohtaan.

”Kyl mä koen että tästä on hyötyä, etenki niille jotka on niinku vähä kuntoutuskokeilussa tai ylipäättää tai palaa takaisin, nii se on kaikki hävinny.”

6.2 Yhteisöllisyys

Halusin selvittää ovatko työkokeiluun osallistuneet toimineet mielellään työkokeilun kautta muodostuneissa työyhteisöissä, saaneet merkityksellisiä yhteisöllisyyden kokemuksia tai luoneet uusia merkitykselliseksi koettuja ihmissuhteita.

Kaikki haastateltavat kokivat työyhteisöissä toimimisen enimmäkseen mielekkääksi. Haastateltavat kertoivat, että tavanomaisista työyhteisöihin kuuluvista haasteista on selvitty ilman suurempia ongelmia eivätkä nämä ole vaikuttaneet merkittävästi työyhteisössä toimimiseen. Työyhteisöstä keskusteltaessa henkilöstön vaihtuvuus nousi useasti esille. Haastatelluista kolme koki työyhteisössä tapahtuvan vaihtuvuuden vaikuttavan työntekoon. Yksi haastatelluista kertoi, että vaihtuvuus vaikuttaa ilmapiiriin lisäämällä epävarmuuden tunnetta, joka voi olla muutenkin läsnä työttömän arjessa.

”...mut juuriki toi et ihmiset vaihtuu ja lähtee pois se on vähän, toivois et olis mahdollisuus olla työkokeilussa tai palkkatuella vähän pidempään... se semmone epävarmuus mitä työttömällä ihmisellä on, ja kun tääl on työttömiä ihmisiä täs yhteisössä niin se luo vähän semmosta epävarmuutta että miten ny jatkuu ja miten tästä.”

Joidenkin tiheäksi kokemaan vaihtuvuuteen vaikuttavat erilaiset työllisyydenhoidon toimenpiteet, kuten esimerkiksi henkilöiden välillä vaihtelevat työkokeilujen tai palkka-

tukijaksojen kestot. Toinen haastateltava taas koki vaihtuvuuden positiivisena ja luovana voimana.

"musta se on ihanaa kun tänne tulee koko ajan lisää uusia ihmisiä, uusia tuulia. ettei niinku tavallaan puurouduta samoihin ajatuksiin. se on ihanaa et tulee uusia virkistäviä ajatuksia."

Kaksi haastateltavaa myös kertoi, että vaihtuvuus ja käytettävissä olevat resurssit aiheuttavat sitä, että jotkut projektit tai työtehtävät jäävät kesken tai eivät toteudu tavoitteiden mukaisesti.

"...et moni asia roikkuu ja jää, koska ei riitä resurssit. et niitä aktiivisia tai jotain palkattuja on nii vähä."

"mut jos sais semmosee tilanteeseen et vois olla työkokeilussa tai palkkatuella pidempiä aikoja, ja jos sais tämmösen apurahajuoksun moneks vuodeks nii täällä ois helppo kehittää tätä toimintaa."

Työyhteisöistä keskusteltaessa puhe kääntyi useaan otteeseen rahoituksen pariin. Haastatteluista kävi ilmi, että jotkut kokivat rahoitukseen liittyvien ongelmien vaikuttavan yhteisiin tavoitteisiin sekä tulevaisuuden suunnitelmiin. Yksi haastateltavista kertoi, että rahoitukseen ja resursseihin liittyvät epävarmuudet muistuttavat tilannetta, jossa koitetaan pysyä ainoastaan veden pinnan yläpuolella, eikä pitkäjänteistä tulevaisuuskuva synny. (JOHTOPÄÄTÖKSIIN RAHOITUKSEN VAIKUTUS. ILMI HAASTATTELUISSTA 2,3,4.)

Haastatteluista nousi esille, että työkokeiluun osallistuneet olivat kokeneet tekevänsä töitä yhteisen tavoitteen eteen, ainakin lyhyellä tähtäimellä. Joillakin tämä nousi esille konkreettisten arjen haasteiden kautta, jotka olivat vaatineet yhteistyötä pienen tiimin kesken.

"No tämmönen yhtäkkinen kriisi loi ihan kivasti yhteen kuuluvuuden..."

Myös vertaistuen merkitys nousi keskusteluissa esille. Eräs haastatelluista mainitsi, että eri lähtökohdista ja eri pituisista työttömyysjaksoilta tulleet ihmiset lisäsivät yhteenkuuluvuuden tunnetta yhteisössä. Työyhteisön monipuolisuus ja eri ammattiryhmien edustus nähtiin siis positiivisena asiana.

"Että on paljon muitakin ihmisiä tässä samassa jamassa ja on pidempäänki ollu työttömänä ja eri paikoista tullu tänne".

Yhteisöllisyyden kokemuksista keskusteltaessa aihe kääntyi useasti yhteisiin tavoitteisiin ja tehtäviin. Kaksi haastatteluista totesi, että välillä toiminnalta tuntuu puuttuvan

yhteinen pidemmän aikavälin tavoite, jonka koettiin vaikuttavan halukkuuteen sitoutua toimintaan ja sitä kautta yhteisöllisyyden kokemuksiin. Tämä linkittyi osittain myös resurssikeskusteluun

”Ois ehkä hyvä saada ihmiselle enemmän sitä, keskustella siitä fokuksesta. Ja pohtii sitä yhdessä. Ja määritellä kunnolla. Ja saada jotenki kaikenlaiset ihmiset niinku kiinnostumaan siitä ja sitoutumaan siihen.”

Kaikki haastatelluista kokivat, että olivat luoneet jollain tapaa uusia positiivisia ihmisuhteita työkokeilun sekä siihen liittyvän työyhteisön kautta. Koettujen ihmisuhteiden merkityksellisyyden taso toki vaihteli, mutta kukaan ei ilmaissut jääneensä täysin yksin tai työyhteisöjen ulkopuolelle.

”Kyl mä kokisin et tääl on ihmisii joihin mä tulen olemaan yhteydessä sitten kun en oo enää täällä.”

Työyhteisön kerrottiin olevan ymmärtäväinen eri lähtökohdista tulevia ihmisiä kohtaan ja tämä koettiin vahvuudeksi. Työyhteisön ei koettu olevan tuomitseva, sillä esimerkiksi kynnys ilmoittaa omasta poissaolosta tai myöhästymisestä koettiin matalaksi. Erään haastateltavan mukaan tämänkaltainen salliva ja hyväksyvä ilmapiiri helpottaa työelämän arkeen totuttelua, jos takana on pitkä työttömyysjakso. Esille nousivat myös sopiviksi koetut suoritusvaatimukset- ja kriteerit. Niiden koettiin olevan säädeltävissä työntekijän oman jaksamisen ja taitojen mukaan.

7 Johtopäätökset

Työni tavoitteena oli selvittää työkokeilun koettuja merkityksiä sisäiseen elämänhallintaan ja yhteisöllisyyden kokemuksiin. Kaikki haastatellut olivat sitä mieltä, että työkokeilulla on vaikutusta sisäisen elämänhallinnan sekä yhteisöllisyyden kokemuksiin. Vaikka haastatteluissa nämä hyödyt ja kokemukset nousivat esille, oli niiden merkityksellisyys haastateltavien välillä kuitenkin melko suurta, erityisesti sisäisen elämänhallinnan teemoista keskusteltaessa.

7.1 Johtopäätökset yhteisöllisyyden teemoista

Haastateltavat olivat kokeneet työkokeilun aikaisissa työyhteisöissä toimimisen mielekkääksi. Tähän kokemukseen olivat vaikuttaneet muun muassa mahdollisuus vaikuttaa omiin työtehtäviin, työyhteisön luonne sekä työpaikalta saatu vertaistuki. Haastateltavat

eivät kokeneet, että pienet erimielisyydet tai ristiriidat vaikuttaisivat liikaa työyhteisön kokonaisilmapiiriin. Sen sijaan työntekijöiden vaihtuvuudella sekä resurssiongelmilla oli jonkinlainen vaikutus työyhteisössä toimimiseen sekä ilmapiiriin. Esille nousi myös pitkän aikavälin suunnitelman puute, jonka koettiin vaikuttavan työmotivaatioon. Tämän koettiin liittyvän juuri resurssiongelmiin. Ongelmista huolimatta kaikki haastateltavat kokivat olevansa sitoutuneita työkokeiluun liittyviin työtehtäviin sekä toimivansa mielellään työyhteisöissä.

Haastateltavat kokivat, että työkokeilu on antanut heille merkityksellisiä yhteisöllisyyden kokemuksia ja kaikki pystyivät antamaan tästä konkreettisia esimerkkejä. Haastateltavat kertoivat, kuinka työkokeilun kautta muotoutunut työyhteisö on antanut vertaistukea sekä yhteisöllisyyden tunnetta yhteisten työhaasteiden kautta. Haastateltavat olivat siis saaneet yhteisöstä tukea. Yhteisöt voivatkin olla tärkeitä tukielementtejä (Aro 2011: 49). Haastatteluissa nousi myös esille yhdessä tekemisen tärkeys, joka onkin luonnollinen tarve (Paasivaara - Nikkilä 2010: 11). Tunnepohjaiset yhteisöllisyystekijät, kuten vertaistuki, nousivat useasti esille. Kuten aiemmin on todettu, yhteisöllisyys onkin vahvasti tunnepohjainen kokemus (Aro 2011: 38). Merkityksellisistä ihmissuhteista keskusteltaessa vastaukset myös vaihtelevat. Haastelluista kaksi kertoi saaneensa työkokeilun kautta uusia ja merkityksellisiä ystävyyssuhteita, siinä missä kaksi muuta haastateltavaa kertoivat, että tutustumisen taso on jäänyt pikemmin tuttavalliselle tasolle.

7.2 Johtopäätökset sisäisen elämänhallinnan teemoista

Johtopäätökset liittyen sisäisen elämänhallinnan kysymyksiin ja kokemuksiin eivät ole niin yksiselitteisiä kuin yhteisöllisyyskokemusten vastaavat. Haastatelluista puolet kokivat työkokeilun antaneen merkityksellisiä sisäisen elämänhallinnan voimavaroja, kun taas toinen puolisko ei osannut tarkkaan määritellä sisäiseen elämänhallintaan liittyviä hyötyjä, joita työkokeilun aikana olisi tullut.

Puolet haastatelluista kertoivat, että työkokeilu parhaimmillaan antaa voimavaroja tulevaisuuden haasteita varten, oman arvon tunnetta sekä uusia taitoja ongelmien kohtaamiseen. Kuten Aaltonen, Ahonen ja Pajunen (2015: 78) toteavat, tarjoaa työnteko parhaimmillaan juuri tämänkaltaisia kokemuksia, erityisesti oman arvon tunnetta. Keskusteluissa nousi myös esille työkokeilun kuntouttava voima, jonka avulla elämänhallintataitoja voi kehittää ja parantaa tulevaisuutta ajatellen. Myös työkokeilun arkea rytmittävä vaikutus nousi useasti esille. Tämä olikin odotettavaa, sillä työ toimii monelle arki-

elämän rytmittäjänä (Huhta 2015: 14). Keskusteluissa nousi myös esille vertailu. Eräs haastatelluista oli sitä mieltä, että työkokeilun kaltaisessa asemassa oleva henkilöllä on huomattavasti onnekkaammassa asemassa kuin täysin työttömänä oleva. Vertailu ei kuitenkaan ollut negatiivisesti sävyttynyttä, vaan pikemminkin tyytyväisyyttä työkokeilun kaltaisiin toimintoihin.

Toinen puolisko haastatelluista taas koki vaikeaksi mitata työkokeilun antamaa hyötyä sisäisen elämänhallinnan teemojen osalta. Tämä johtui osittain aikaisemmasta työhistoriasta, harrastuneisuudesta tai muista työelämän ulkopuolisista tekijöistä, joilla on vaikutusta ihmisen arkeen ja sisäiseen elämänhallintaan. Nämä haastateltavat kuitenkin totesivat, että työkokeilu on antanut kaikesta huolimatta positiivista uskoa tulevaisuuden ja työllistymisen suhteen. Tämänkaltaisen keskustelu elämänhallintaan liittyen ei sinällään ole yllättävää. Elämänhallinta onkin taito, jota opitaan läpi elämän (Roos, J. P. 1987: 66). Muutaman haastateltavan osalla elämänhallintataidot olivat sillä mallilla, että työkokeilun vaikutusta niihin oli vaikea arvioida. Tämän puoliskon osalla mieleeni nousi kappaleessa 4.2 esitetty väite, että henkilökohtaisilla ominaisuuksilla on hyvin vahva vaikutus siihen, miten ihminen kokee elämänsä (Heponiemi - Wahlström - Elo-vainio - Sinervo - Aalto - Keskimäki 2008: 29, ks. myös Huhta 2015: 13).

8 Pohdinta

Aloitin opinnäytetyöni vuoden 2016 syksyllä. Päädyin tähän opinnäytetyöaiheeseen muistelllessani aikaisempia kokemuksia koulun kautta suoritetuista oppimistehtävistä. Juuri näiden aikaisempien kokemusten takia Helsingin työttömät Ry oli jäänyt mieleeni toimivana yhteistyökumppanina, joten työskentelyn aloittaminen oli helppoa ja mutkaton. Lisäksi työttömyys ja siihen liittyvät ilmiöt ovat aiheita, jonka kanssa työskentely on aina ajankohtaista. Opinnäytetyön aihe tarkentui tavattuani Hety ry:n henkilökuntaa. Aluksi Hety ry:n väki toivoi minulta työtä, joka toimisi myös toiminnan laadun mittarina, mutta ajan kuluessa työni ajautui pois siitä tarkoituksesta. Tein tämän selväksi Hety ry:n väelle, eikä asia ollut heille ongelma.

Työni teoreettiset viitekehykset, yhteisöllisyys sekä sisäinen elämänhallinta, päättyivät työhöni opinnäytetyöseminaarien sekä omien pohdintojen kautta. Työtä aloittaessani pohdin, että mitkä teoreettiset lähtökohdat olisivat sopivia keskusteltaessa työkokeilun koetuista hyödyistä. En siis halunnut tutkia vain pintapuolisia hyötyjä, kuten esimerkiksi

työkokeilun kautta kehittyneitä ATK-taitoja, vaan perehtyä työkokeilun syvempiin vaikutuksiin. Työn alkuvaiheessa yhtenä teoreettisena viitekehyksen oli osallisuus, mutta päätin rajata sen pois selkeyden vuoksi. Kolmas teoreettinen viitekehys olisi tehnyt kokonaisuudesta liian suuren. Tutustuin aiheeseen perehtymällä työttömyyteen liittyviin tilastoihin, työttömyyden vaikutuksiin sekä työnteon vaikutuksiin yksilötasolla. Perehdyin teoreettisiin viitekehyksiin usein eri lähteiden kautta, näin muodostaen teemahaastattelun aihealueet.

Teemahaastattelut onnistuivat kohtuullisen hyvin. Haastattelutilanne oli rento ja keskustelunomainen. Tämä olikin tavoitteeni. Kehitettävää silti jäi. Olin varannut yksittäistä haastattelua kohden liikaa aikaa, joten jälkepäin ajateltuna olisin voinut haastatella yhtä tai kahta henkilöä lisää. Tämä olisi luonnollisesti tehnyt tuloksista rikkaampia ja monipuolisempia. Kyseessä oli ensimmäinen suorittamani teemahaastattelu ja tämä näkyikin haastatteluissa. Lisähaastateltavat olisivat olleet siinä mielessä myös paikallaan, koska huomasin kysyväni parempia kysymyksiä ja tarttuvani enemmän oleellisiin asioihin haastattelujen loppupäässä. Haastattelutilanne oli kaiken kaikkiaan opettavainen kokemus. Mahdollinen jatkotutkimus tulisi mielestäni toteuttaa Hety ry:n toiminnan vaikuttavuuden mittaamisella. Tutkimushaastattelujen otanta on sen verran pieni, että siitä ei voi tehdä laajempia yleistyksiä. Koska kyseessä ovat pienen ryhmän subjektiiviset kokemukset, tulokset eivät ole isolla mittakaavalla yleistettävissä.

Eräs opinnäytetyöni ongelmista liittyi sisäiseen elämönhallintaan teoreettisena viitekehyksenä sekä haastatteluteemana. Sisäinen elämönhallinta osoittautui aiheeksi, jonka käsittely henkilökohtaisella tasolla osoittautui paikoitellen haastavaksi haastattelutilanteissa. Juuri sisäisen elämönhallinnan teemat olisivat kaivanneet lisää haastateltavia, jotta siihen liittyvät tulokset olisivat selkeytyneet. Sisäinen elämönhallinta on mielestäni aiheeseen sopiva teema, mutta olisin voinut valjastaa sen paremmin opinnäytetyöni tarkoituksiin. Aihetta olisi kenties ollut hyvä rajata ja tarkentaa teemahaastattelua varten. Kaikki haastateltavat kyllä ymmärsivät mitä hain takaa kysyessäni sisäiseen elämönhallintaan liittyvistä kokemuksista, mutta vastaukset vaihtelivat hyvin paljon. Tämä vahvistaa aikaisemmin mainitsemaani käsitystä siitä, että sisäinen elämönhallinta sekä elämönhallinta ylipäätään ovat hyvin moniulotteisia käsitteitä ja paikoitellen vaikeasti sanoitettavia. Lisäksi elämönhallintaan liittyvä vahvasti käsitys elämän läpi jatkuvasta oppimisesta, joten elämönhallintataitojen kehityksen paikallistaminen tiettyyn ajanjaksoon voi olla hyvin haastavaa noin tunnin mittaisessa haastattelutilanteessa.

Yhteisöllisyys teoreettisena viitekehystenä taas osoittautui oivalliseksi lähtökohdaksi haastatteluissa. Yhteisöllisyys oli helppo sanoittaa selviksi esimerkeiksi haastattelua varten ja kaikilla haastateltavilla oli siitä konkreettista sanottavaa. Opinnäytetyö olisi jopa saattanut olla selkeämpi ja onnistuneempi jos olisin keskittynyt ainoastaan yhteisöllisyyden kokemuksiin ja syventänyt tätä osa-aluetta. Yhteisöllisyys kuitenkin nivoutuu moneen elämän, ja elämänhallinnan, osa-alueeseen.

Opinnäytetyöni ytimessä on ajatus siitä, että työttömyys sekä työnteko vaikuttavat ihmiseen monella tapaa. Kuten opinnäytetyössäni olen esittänyt, työnteko ei anna ihmiselle vain elämiseen tarpeellista tuloa, vaan täyttää myös muita elämän osa-alueita ja tarpeita. Näin ollen työttömyys voi myös uhata näitä osa-alueita ja tarpeita. Työttömyys on yksilötasolla ongelma, joka voi vaikuttaa kaikkiin elämän osa-alueisiin.

Lähteet

Aro, Jari 2011. Yksilöllinen yhteisöllisyys: avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen. Tampere: Tampereen yliopisto.

Böckerman, Petri - Ilmakunnas, Pekka 2005. Työttömien itsensä kokema hyvinvointi. Teoksessa Hämäläinen, Kari - Taimio, Heikki - Uusitalo, Roope (toim.) Työttömyys - taloustieteellisiä puheenvuoroja. Helsinki: Edita Prima Oy. 74-91.

Demos Helsinki. Hyvän työn manifesti 2009. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Saatavilla osoitteessa: http://www.demoshelsinki.fi/wp-content/uploads/2012/11/hyvan_tyon_manifesti_2009.pdf

Dinoff, Beth. L - Snyder C.R 1999. Coping, Where Have You Been? . Teoksessa (toim.) Snyder C.R. Coping: The Psychology of What Works. Oxford University Press.

Eräsaari, Leena 2009. Jos ratkaisu on yhteisö, niin mikä on ongelma? Teoksessa Finlander, Karin - Vanhalakko-Ruoho, Marjatta (toim.): Yhteisöllisyys liikkeessä. Aikuis- kasvatuksen 48. vuosikirja. Kansanvalistusseura. 67-90.

Eskola, Jari - Suoranta, Juha 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Heikkilä, Tarja 2014. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.

Helsingin työttömät ry n.d. Hetyn historia. Verkkodokumentti. Luettu 16.9.2016. < <https://hety.fi/hetyn-historia/>>

Helsingin työttömät ry n.d. Hetyn toiminta. Verkkodokumentti. Luettu 16.9.2016. < <https://hety.fi/hetyn-toiminta/>>

Helsingin työttömät ry n.d. Potkua kelkkaan! -hanke 2016. Verkkodokumentti. Luettu 16.9.2016. < <https://hety.fi/potkua-kelkkaan-hanke-2016/>>

Heponiemi, Tarja - Wahlström, Mikael - Elovainio, Marko - Sinervo, Timo - Aalto, Anna-Mari - Keskimäki, Ilmo 2008. Katsaus työttömyyden ja terveyden välisiin yhteyksiin. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Hirsjärvi, Sirkka - Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Huhta, Helena 2015. ”Pitää pään kasassa työttömyysaikana” - Liikunta työttömien nuorten arjessa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto. ’

Hurme, Raija - Pesonen, Maritta - Syväoja, Olli 1990. Englanti-Suomi suur-sanakirja. Helsinki: WSOY.

Hyvinvointi on toimintakykyä ja osallisuutta 2014. Sosiaali- ja terveysministeriön tulevaisuuskatsaus 2014. Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla osoitteessa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70306/URN_ISBN_978-952-00-3522-8.pdf?sequence=1

Kantola, Anna-Maria. Toiminnanjohtaja. Makkonen, Maija. Puheenjohtaja. Helsingin Työttömät Ry. Helsinki. Haastattelu 4.9.2016.

Kauppinen, Timo M. - Saikku, Peppi - Kokko, Riitta-Liisa 2010. Työttömyys ja huono-osaisuuden kasautuminen. Teoksessa Karvonen, Sakari (toim). Suomalaisen hyvinvointi 2010. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla osoitteessa <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80297/8cec7cec-5cf3-4209-ba7a-0334ecdb6e1d.pdf?sequence=1%23page=127#page=235>

Kvalitatiivisen datatiedoston käsittely. Tietoarkisto. Verkkodokumentti <<http://www.fsd.uta.fi/aineistonhallinta/fi/kvalitatiivisen-datan-kasittely.html>> . Luettu 15.5.2017

Käsitteet - Työtön n.d. Tilastokeskus. Verkkodokumentti. <<http://www.tilastokeskus.fi/meta/kas/tyoton.html#tab2>>. Luettu 24.11.2016.

Laukkanen, Marjo - Vaattovaara, Virpi 2009. Kuulumisen tiloja verkossa. Teoksessa Filander, Karin - Vanhalakko-Ruoho, Marjatta (toim.): Yhteisöllisyys liikkeessä. Aikuis-
kasvatuksen 48. vuosikirja. Kansanvalistusseura. 187-214.

Leiviskä, Eija. 2011. Työ täynnä elämää - työn merkityksellisyyden seitsemän lähdettä. Helsinki: Tietosanoma.

Maczulskij, Terhi 2016. Työmarkkinat. Työllisyys paranee hiukan. Palkansaajien tutki-
muslaitoksen Talousennuste 2016-2017. 10-11. Saatavilla osoitteessa <
http://www.labour.fi/?wpfb_dl=2858>

Myrskylä, Pekka 2010. Taantuma ja työttömyys. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.
Paasivaara, Leena - Nikkilä, Juhani 2010. Yhteisöllisyydestä työhyvinvointia. Helsinki:
Kirjapaja

Paasivaara, Leena 2009. Työnsä kokoinen ihminen. Helsinki: Tammi.

Perustuslaki 731/1999. Annettu Helsingissä 11.6.1999.

Roos, J.P 1987. Suomalainen elämä. Tutkimus tavallisten suomalaisten elämäkerrois-
ta. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Ruusuvuori, Johanna - Tiittula Liisa 2005. Haastattelu, tutkimus, tilanteet ja vuorovaiku-
tus. Toim. Tiittula, Liisa. Tampere: Vastapaino.

Saastamoinen, Mikko 2009. Aikalaiskeskustelua yhteisöllisyydestä. Teoksessa Filan-
der, Karin - Vanhalakko-Ruoho, Marjatta (toim.): Yhteisöllisyys liikkeessä. Aikuis-
kasvatuksen 48. vuosikirja. Kansanvalistusseura. 33-62.

Sosiaali- ja terveysministeriö n.d. Työttömyysturva. Verkkodokumentti.
<<http://stm.fi/tyottomyysturva>> Luettu 19.9.2016.

Tilastojen ABC - Työttömyyden käsite ymmärretään usein väärin. Tilastokeskus. N.d.
Verkkodokumentti.

<http://tilastokoulu.stat.fi/verkkokoulu_v2.xql?page_type=esim&course_id=tkoulu_tlkt&esson_id=5&subject_id=5&example_id=3> Luettu 24.11.2016

Tilastokeskus 2016. Heinäkuun työttömyysaste 7,8 prosenttia. Tilastokeskus. Verkkodokumentti. Julkaistu 23.8.2016. <http://www.stat.fi/til/tyti/2016/07/tyti_2016_07_2016-08-23_tie_001_fi.html>. Luettu 14.9.2016

Tilastokeskus 2016. Toukokuun työttömyysaste 10,8 prosenttia. Tilastokeskus. Verkkodokumentti. Julkaistu 21.6.2016. <http://www.stat.fi/til/tyti/2016/05/tyti_2016_05_2016-06-21_tie_001_fi.html> Luettu 14.9.2016.

Tilastokeskus. Ruoka ja alkoholittomat juomat Suomessa viidenneksen EU:n keskitasoa kalliimpia. Verkkodokumentti. Julkaistu 15.6.2016. <http://www.stat.fi/til/kvhv/2015/kvhv_2015_2016-06-15_tie_001_fi.html>. Luettu 23.9.2016.

Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan sihteeristö (VM) 2016. Talousnäymät ja palkanmuodostus. Valtioneuvoston kanslia. Saatavilla osoitteessa <<http://vm.fi/dms-portlet/document/0/436262>>

Työkokeilun käytännöt ja säännökset. Työ- ja elinkeinoministeriö 2013. Verkkodokumentti. Päivitetty 14.03.2016. <http://te-palvelut.fi/te/fi/erikoissivut/kaytannot_ja_saannokset> Luettu 3.11.2016

Työllisyyspoliittinen avustus. Työ- ja elinkeinoministeriö 2013. Verkkodokumentti. Päivitetty 10.6.2016 <http://www.te-palvelut.fi/te/fi/erikoissivut/tyollisyyspoliittinen_avustus/index.html>. Luettu 3.11.2016

Työttömyysturvalaki 1290/2002. Annettu Helsingissä 30.12.2002.

Uudenmaan TE-toimiston toimialueen työllisyyspoliittisen avustuksen haku. Työ- ja elinkeinoministeriö 2016. Verkkodokumentti. <<http://toimistot.te-palvelut.fi/tyollisyyspoliittiset-avustukset-uusimaa>> Luettu 3.11.2016

Haastatteluun suostumus

Suostumuslomake:

NIMI:

Suostun siihen, että Metropolia ammattikorkeakoulun opinnäytetyöntekijä Olli-Pekka Harjuniemi käyttää antamiani tietoja opinnäytetyöprojektiin. Anonymiteetistani huolehditaan koko opinnäytetyöprojektin ajan, eivätkä nimeni tai muut henkilökohtaiset tietoni pääse ulkopuolisten tietoon.

Suostumukseen liittyvät tiedottaminen:

- ♦ Minulle on kerrottu opinnäytetyön tavoitteista, sisällöistä ja yhteistyötahoista.
- ♦ Minulle on kerrottu oikeudestani projektiin osallistumisesta

Allekirjoitus:

Opinnäytetyöntekijän

allekirjoitus: